

Dlaczego dzieciom warto czytać baśnie?

Autor: Iwona Zajko
wtorek, 27 luty 2007

Baśń zajmuje wyjątkowe miejsce w literaturze dziecięcej i jej rola w wychowaniu jest nie do zastąpienia. Ludzkie pokolenia różnych społeczności, kultur i narodów przekazują w baśniach uniwersalne, podstawowe prawdy o życiu, o ludziach, tęsknotach, potrzebach i marzeniach, ale także doświadczeniach zła i dobra, nieustępliwych zmaganiach i walce związanej z dążeniem do godnego celu. Nie ukrywają prawdy, że w świecie istnieje nie tylko dobro, ale i zło, chciwość, niesprawiedliwość, przemoc. Ukazują różne niebezpieczeństwa, pokusy i trudy nieodmiennie związane z ludzkim życiem, z dążeniem człowieka do osiągnięcia upragnionego celu, a jednocześnie współczucia dla słabych i dzielenia się dobrem z innymi.

Baśnie mają ogromny wpływ na moralny rozwój dziecka, gdyż właśnie w baśni dobitnie ukazany jest problem dobra i zła. „Dobroć, pracowitość, odwaga, a obok tego chciwość, skąpstwo, tchórzostwo i lenistwo, przedstawione w dramatycznej akcji, wzruszają dziecko do głębi i każą mu stanąć po stronie pozytywnych wartości moralnych, których piękno baśń ukazuje.”

Baśnie niosą ze sobą wiele wartości wychowawczych. Ważną rolą baśni jest rozwijanie fantazji i wyobraźni. Dzieci pozbawione baśni tworzą je same na własny użytek. Zabawy ich są często pełne fantazji, „Dziecko oddycha baśnią jak powietrzem i dlatego nie udają się wszelkie próby jej usunięcia z psychiki dziecięcej.” Baśń zmusza słuchacza do śledzenia szybko zmieniających się scen, do nagłych zmian wyobraźni. Dziecko niezwykle wyraziście wyobraża sobie postacie, ich wygląd, sposób postępowania.

Baśń ćwiczy myślenie dziecka. Słuchając czytanej lub opowiadanej baśni dziecko skupia uwagę, myśli i logicznie łączy człony baśniowe, często konfrontuje treść wysłuchanej baśni z otaczającą je rzeczywistością. Baśnie kształtują inteligencję dziecka. H. Przybyszewska stwierdza, że swoista logika baśni sprzyja rozwojowi myślenia, uczy przewidywać, wyciągać wnioski na podstawie przesłanek, jakie stwarza działanie postaci baśniowych.

W baśni wszystko jest możliwe, ale dziecko poprzez logiczne myślenie dostrzega granice fantazji, które określone są przez realne cechy przedmiotów.

Baśnie bardzo silnie działają na uczucia dziecka. Dziecko, słuchając baśni, współczuje pokrzywdzonym, cieszy się ze zwycięstwa dobra, niepokoi się, gdy przed bohaterem piętrzą się przeszkody. Baśń oddziałuje na dziecko kształcąc i poszczególnie funkcje psychiczne: wyobraźnię, spostrzegawczość, uwagę, myślenie, przyczynia się do bogacenia języka dziecka.

Baśń odgrywa ogromną rolę w kształceniu literackim dziecka. Poprzez baśń poznaje ono bohatera, śledzi pełną napięcia akcję, urzekają go piękne opisy. Dzieci kochają baśń i świat, w który ta baśń je przenosi, bo w tym świecie wszystko jest możliwe, magiczne słowo czy przedmiot odmienia rzeczywistość, to, co było nie możliwe, staje się możliwe, spełniają się sny i marzenia o szczęściu, potędze czy bogactwie. W baśni przebiega wszystko z wolą dziecka: zwykle zło jest ukarane, zaś dobro wynagrodzone, zwycięża bohater, którego dziecko obdarza sympatią, baśń kończy się dobrze, bo sprawiedliwość zwycięża.

Dziecko słabe i pokrzywdzone w świecie realnym, czuje się dowartościowane w świecie fantastycznym. Świat fantastyczny jest też często odpoczynkiem dla dzieci starszych, które, na co dzień muszą uczęszczać do szkoły i uczyć się. Baśń jest bliska dziecku ze względu na charakterystykę osób, która jest uproszczona, oparta na kontrastach, a przez to bardziej dlań zrozumiała.

Baśń ukazuje dziecku, i to w sposób uczciwy, podstawowe problemy egzystencjalne człowieka: śmierć, starość, pragnienie życia wiecznego. Baśń ten problem ukazuje w sposób prosty i zwarty, przez co dziecko jest w stanie go uchwycić. Baśń upraszcza wszystkie sytuacje. Postacie zarysowane są z wielką wyrazistością. W jedne postacie wcielone jest dobro, w inne zło- podobnie jak w życiu. Zło symbolizowane jest często przez potęgę olbrzymia, smoka, moc czarownicy czy przebiegłość królowej i zdarza się, że chwilowo zyskuje przewagę, ale w końcu ponosi taka postać klęskę.

Jednym z celów baśni jest zapewnienie dziecku bezpieczeństwa. W baśni po ziemskim i prostym początku następują wydarzenia fantastyczne, wątek jednak nigdy nie ztraca się. Dziecko uczy się, więc- że można bez szkody oddawać się fantazjowaniu pod warunkiem, iż nie pozostaje się we władzy fantazjującej wyobraźni na zawsze. Przy końcu opowieści bohater wraca do świata rzeczywistego, który jest światem szczęśliwym, ale już nie czarodziejskim. Dziecku, które ma o wiele mniejsze poczucie bezpieczeństwa niż człowiek dorosły, potrzebna jest pewność, że snucie przez nie fantazji, czy niemożność oparcia się ich wpływowi nie jest jakąś jego ułomnością. Baśń zapewnia, że gdzieś w ukryciu czuwa nad jego losem dobra wróżka- matka chrzestna, gotowa użyć swej mocy w krytycznej chwili.

W baśni opowiada się dziecku, że, mimo iż są czarownice, nie należy zapomnieć, że istnieją dobre wróżki, których moc jest większa. Procesy niewiadome mogą stawać się dla dziecka jaśniejsze dzięki obrazom, które przemawiają bezpośrednio do jego świadomości. Ponieważ baśń ma zawsze szczęśliwe zakończenie, dziecko może bez lęku uczestniczyć w opowieści, by w jej trakcie wyjawily się jego nieświadome uczucia- wie, że i tak będzie żyło długo i szczęśliwie. Dziecko nie jest zdolne jeszcze do tego, by samodzielnie uporządkować własne problemy wewnętrzne i nadać im sens. Właśnie w baśniach znajduje ono postacie, na które może rzutować bezpiecznie to, co dzieje się w jego psychice nie tracąc nad sobą kontroli.

Baśnie pokazują dziecku, że może z jednej postaci otrzymać pożądane satysfakcje, z drugą identyfikować się, z trzecią przeżywać idealną więź i tak dalej, w zależności od swoich potrzeb w danym momencie.

Baśń zapewnia dzieci, że wbrew ich obawom rodzącym się z faktu, iż kobieta i mężczyzna tak bardzo różnią się wewnętrznie, mogą stanowić doskonałą parę, jeśli osobowości ich będą zharmonizowane i jeżeli połączy ich miłość. Baśń mówi dziecku, że miłość między kobietą i mężczyzną stanowi źródło najgłębszych satysfakcji emocjonalnych

i jest jedynym uczuciem, które zapewnić może trwałe szczęście.

Dlatego tak ważne jest codzienne czytanie dzieciom. Z całego serca popieram akcję "Cała Polska czyta dzieciom". Szczególnie poleciłabym baśnie Hansa Chrystiana Andersena. Jego twórczość dla mnóstwa ludzi na całym świecie stanowi najdroższe wspomnienie z dzieciństwa, wspomnienie pierwszej książki i pierwszego wzruszenia literackiego.

Gdy zgromadzimy wokół przedszkolną gromadkę i przeczytamy np. baśń Brzydkie kaczątko , możemy zastanawiać się wspólnie, jaki jest jej sens.

To opowieść o losach brzydkiego kaczątka, przemienionego we wspaniałego łąbędzia. Z właściwą dla tej baśni prostotą przedstawia ona jeden z ważniejszych problemów moralnych i filozoficznych. Chodzi tu o odnoszenie się do drugiego człowieka, o dobór wartości w ocenie innych, o tolerancję w stosunku do istot różniących się od nas- brzydkich, ułomnych, nieśmiałych nieprzystosowanych. Los brzydkiego kaczątka wśród wrogich mu zwierząt budzi dziecięce współczucie. A jego przeobrażenie w pięknego ptaka wywołuje zachwyt.

Baśnie Hansa Chrystiana Andersena tworzą świat niezwykły. Świat nieprzemijających, nieśmiertelnych prawd o ludziach, ich charakterach, związkach, zależnościach, które ich łączą i dzielą zarazem. Każda z baśni pozostawia niezauważalne, choć wyraźne piękno. Każda uczy współczuć kochać, szanować.

Literatura:

- J. Słońska, Dzieci i książki, PZWSz, Warszawa 1978 r.
- S. Frici, I. Kaniowska, Kultura literacka w przedszkolu cz. I, WSiP, Warszawa 1988 r.
- A. Chojnicka – Czachór, Wpływ baśni na rozwój moralny dziecka, w : Wychowanie w Przedszkolu, 1991r., nr 1
- E. Biberstajn, Znaczenie baśni w życiu dziecka, w: Problemy Oświaty i Wychowania, 1994, nr 1
- J. Iwaszkiewicz, Przedmowa do baśni H. Ch. Andersena, PIW, Warszawa 1977r.